

E
F
I
K
A
S
N
O
S
T

ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA O NIVOU SVIJESTI O ENERGETSKOJ EFIKASNOSTI

SADRŽAJ:

1. REZIME	4
2. CILJ I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	5
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	7
3.1 Demografske karakteristike ispitanika	7
3.2 Potrošnja energije u domaćinstvu	8
3.3 Upoznatost i informisanost građana o energetskej efikasnosti	9
3.4 Primjena mjera energetske efikasnosti u domaćinstvu	11
4. POREĐENJE REZULTATA SPROVEDENIH ISTRAŽIVANJA	14
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA PO POLU (2013. godina).....	17
6. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	19
7. REFERENCE.....	23
8. ANEX - Upitnik.....	24

Lista grafika

Grafik 1. Polna struktura.....	7
Grafik 2. Starosna struktura.....	7
Grafik 3. Anketirani građani žive u:	7
Grafik 4. Mjesečni prihod domaćinstva.....	7
Grafik 5. Energenti za grijanje domaćinstva	8
Grafik 6. Uređaji za hlađenje domaćinstva	8
Grafik 7. Razmišljate li o smanjenju računa za energiju u domaćinstvu?	9
Grafik 8. Upoznatost sa pojmom energetske efikasnosti i način definisanja	9
Grafik 9. Primijećenost informacija o racionalnoj potrošnji energije u medijima	10
Grafik 10. Sprovedene mjere energetske efikasnosti u domaćinstvu	12
Grafik 11. Spremnost za sprovođenje mjera energetske efikasnosti u domaćinstvu	12

Lista tabela

Tabela 1. Struktura ispitanika po gradovima	5
Tabela 2. Emitovana mini serija „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“ je:.....	10
Tabela 3. Info linija	10
Tabela 4. Info centar/info kancelarija	11
Tabela 5. Mjere energetske efikasnosti za koje građani nijesu čuli.....	11
Tabela 6. Razlozi nesprovođenja pojedinih mjera energetske efikasnosti	12

1. REZIME

Istraživanje javnog mnjenja o energetskej efikasnosti realizovano je sa ciljem sagledavanja stavova, mišljenja i upoznatosti građana sa pojmom energetske efikasnosti, kao i da se utvrdi koje mjere energetske efikasnosti primjenjuju u svom domaćinstvu ili su to spremni da rade u narednom periodu.

Istraživanje je realizovano u devet crnogorskih gradova (Podgorica, Nikšić, Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Herceg Novi, Bar, Ulcinj, Budva) sa 450 predstavnika domaćinstva. Uslov za učestvovanje u istraživanju je da ispitanici žive u sopstvenoj kući ili stanu.

Građani znaju šta se podrazumijeva pod pojmom energetske efikasnosti i ovaj pojam definišu kao racionalna potrošnja i ušteda energije. O racionalnoj potrošnji energije i primjeni mjera energetske efikasnosti najčešće se informišu preko medija. U procesu dolaska do potrebnih informacija koriste radio i TV reklame, informativne emisije i priloge na TV, kao i emitovanu mini seriju o energetskej efikasnosti.

Ispitanici su bili u prilici da pogledaju emitovanu mini seriju „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“ i ocijenili su je kao interesantnu i informativnu. Za info liniju i info centar/info kancelariju o energetskej efikasnosti čuo je manji procenat anketiranih.

U svom domaćinstvu najčešće upotrebljavaju štedne sijalice, a u narednom periodu pokazuju spremnost da se opredijele za izolaciju kuće/stana, uređaje energetskeg razreda A i prozore sa e-low staklima. Kao razlog nesprovođenja neke od mjera energetske efikasnosti navode nedostatak finansijskih sredstava.

U narednom periodu potrebno je raditi na daljoj informisanosti i upoznavanju građana sa temom energetske efikasnosti. Preduzimanje različitih edukativnih kampanja i programa rezultiralo bi željenim promjenama, od društveno prihvatljivih stavova ka društveno prihvatljivom ponašanju, i preduzimanju stvarnih akcija u društvu.

Dalje emitovanje spotova i mini serija o energetskej efikasnosti doprinijelo bi jačanju svijesti građana o mogućnostima racionalnije potrošnje i značaju efikasnijeg upravljanja energetskeim resursima u domaćinstvu.

2. CILJ I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Za potrebe Njemačkog društva za međunarodnu saradnju (GiZ) i Ministarstvo ekonomije, CEED je realizovao Istraživanje javnog mnjenja o energetskej efikasnosti. Cilj projekta je da se sagleda upoznatost građana sa pojmom energetske efikasnosti, kao i da se utvrdi koje mjere energetske efikasnosti sprovode ili su spremni da ih primijene u svom domaćinstvu.

U tu svrhu realizovano je kvantitativno istraživanje sa *450 predstavnika domaćinstava u devet crnogorskih gradova*. Kao polazna osnova za kreiranje reprezentativnog uzorka¹ korišćeni su podaci o broju punoljetnih građana dobijenih od MONSTAT-a. Istraživanje je sprovedeno u Beranama, Bijelom Polju i Pljevljima (sjeverni region), Nikšiću i Podgorici (centralni region) i Baru, Budvi, Ulcinju i Herceg Novom (južni region). U sledećoj tabeli dat je pregled broja ispitanika² po gradovima.

Tabela 1. Struktura ispitanika po gradovima

	Apsolutno	Procentualno
Podgorica	90	20,0
Nikšić	60	13,3
Bijelo Polje	60	13,3
Berane	45	10,0
Pljevlja	45	10,0
Herceg Novi	35	7,8
Bar	35	7,8
Ulcinj	40	8,9
Budva	40	8,9
	450	100,0%

Istraživanje je sprovedeno korišćenjem *struktuiranog upitnika* u trajanju od 10 minuta, u kome preovladavaju pitanja zatvorenog tipa, sa nekoliko otvorenih pitanja. Upitnik u finalnoj verziji sadrži 32 pitanja, uključujući demografske i socio-ekonomske karakteristike ispitanika. Prema zahtjevu GiZ-a, istraživački tim je u postojećem upitniku, a nakon pilot istraživanja, načinio neophodna prilagođavanja i uvrstio pitanja koje se odnose na emitovanje serijala „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“.

Za realizaciju istraživačkih projekata, CEED Consulting je uspostavio *sopstvenu mrežu anketara* u svim opštinama u Crnoj Gori. Kao anketari su angažovane osobe koje imaju višegodišnje iskustvo u različitim vrstama istraživačkih projekata i sa kojima CEED Consulting ostvaruje uspješnu saradnju duži niz godina. Pored iskustva koji anketari posjeduju, održan je *jednodnevni trening* tokom kojeg su se anketari bliže upoznali sa ciljem sprovođenja istraživanja, sadržajem upitnika, načinom popunjavanja i rokovima za završetak. Tokom obuke, anketarima se pojasnila svaka stavka u upitniku i izvršena je simulacija njegovog popunjavanja. U cilju lakšeg uspostavljanja kontakata sa predviđenom ciljnom grupom koju treba anketirati, CEED Consulting je za sve anketare pripremio ovlašćenja i akreditacije kako bi se potvrdila njihova uključenost u realizaciji projekta.

¹ Reprezentativnost uzorka podrazumijeva da odabrane jedinice posmatranog skupa, odnosno populacije imaju sve osobine ukupne populacije

² Termin, upotrijebljen u množini, podrazumijeva i ženski i muški rod

Kontrola anketara, odnosno kvalitet popunjavanja upitnika se vrši tokom prikupljanja podataka i prilikom unosa i obrade. Tom prilikom se koriste dva aspekta kontrole:

- * Nadzor rada na terenu: Anketari su dužni da istraživačkom timu CEED Consulting-a dostave: listu sa kontaktima i imenima ispitanika, opšte ocjene intervjuja, listu ispitanika koji su odbili da učestvuju. Nakon završetka procesa intervjuisanja, kontrolori terenskog rada sprovode kontrolu putem telefona, na osnovu liste kontakata ispitanika dostavljenih od strane anketara. Vršiti se kontrola najmanje 20% uzorka od svakog anketara.
- * Analitički nadzor: Podaci se upoređuju na osnovu sličnosti odgovora, očekivanih i primijećenih odnosa među vezanim varijablama (logička kontrola).

Za prikupljanje podataka na terenu angažovano je 15 saradnika CEED Consulting-a sa višegodišnjim iskustvom u ispitivanju javnog mnjenja. Terenski rad je trajao u periodu 1-12. februara 2013. godine.

Ispitanicima koji su obuhvaćeni istraživanjem garantovana je anonimnost, što je doprinijelo dobijanju iskrenih podataka koji su obrađeni u ovom izvještaju. *Unos podataka* urađen je u Microsoft Excel-u, a obrada podataka sa potrebnim logičkim kontrolama u SPSS programu (statistički paket za društvene nauke koji služi za obradu i analizu podataka). U skladu sa ciljevima projekta, tim analitičara CEED-a izvršio je analize podataka, uporednu analizu podataka i pripremio zaključke i preporuke.

Uzimajući u obzir način na koji je uzorak kreiran, kao i primijenjenu metodologiju, smatramo da se prezentirani nalazi mogu tretirati kao validni pokazatelji upoznatosti građana sa temom energetske efikasnosti.

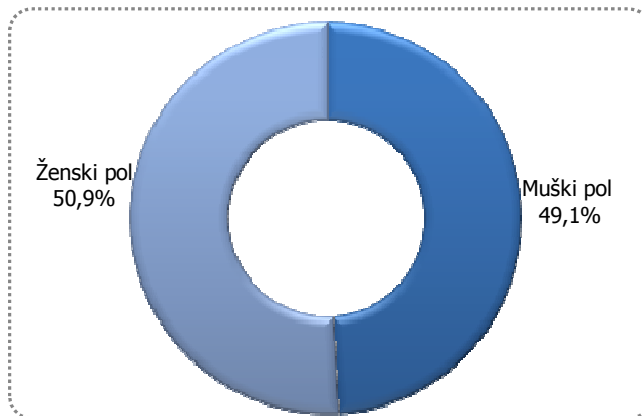
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1 Demografske karakteristike ispitanika

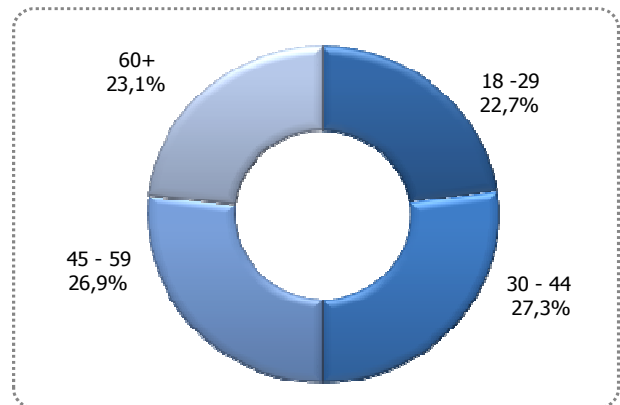
Istraživanje je realizovano u devet crnogorskih opština sa predstavnicima 450 domaćinstava, pri čemu je 63,3% domaćinstava iz urbanih naselja i 36,7% iz seoskih područja. U skladu sa definisanom metodologijom, predviđeno je da na postavljena pitanja iz upitnika odgovara osoba koja je u najvećoj mjeri upoznata sa situacijom u porodici. Takođe, uslov za učestvovanje u istraživanju je bio da ispitanici žive u sopstvenoj kući ili stanu.³

Ujednačena polna struktura građana, sa tim što su, u neznatno većem procentu, zastupljeni pripadnici ženskog pola. Posmatrajući starosnu strukturu, najbrojniju grupu čine oni koji imaju od 30 do 44 godine.

Grafik 1. Polna struktura

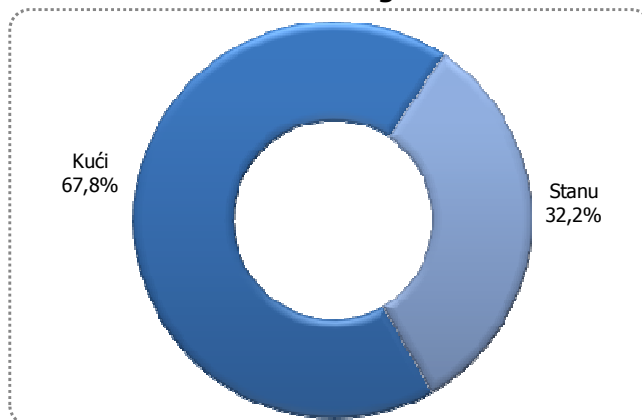

Grafik 2. Starosna struktura

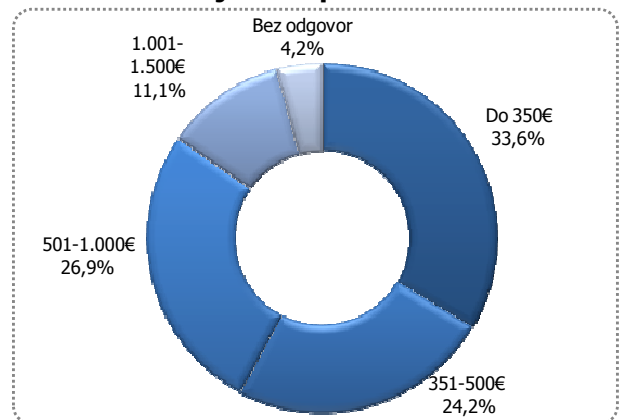

Domaćinstva anketiranih imaju do 3 člana (41,8%) ili između 4 i 6 članova (54,0%). Ukoliko se posmatra površina stambenih jedinica, najčešće dominiraju kuće (67,8%). Prosječna kvadratura stambenog objekta iznosi 94m². Na nivou domaćinstva, ukupni mjesečni prihodi domaćinstva iznose do 350€ (33,6%) i od 501€ do 1.000€ (26,9%).

Grafik 3. Anketirani građani žive u:

Grafik 4. Mjesečni prihod domaćinstva

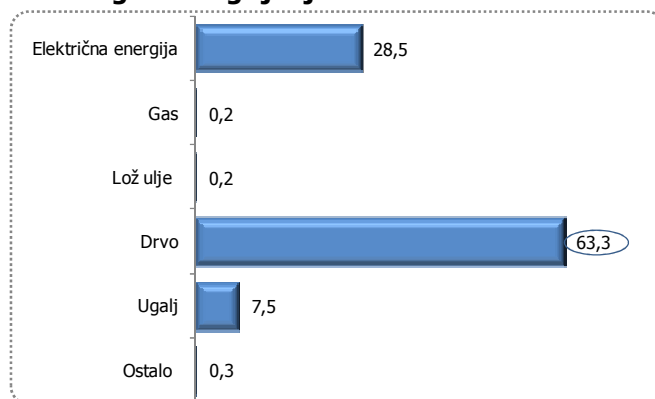
³ Kako bi se dobili realniji i nepristrasniji podaci, anketarima smo definisali dodatne kriterijume selekcije prema kojima na pitanja iz ne mogu odgovarati predstavnici domaćinstva čiji članovi porodice rade u Elektrodistribuciji, Ministarstvu ekonomije, GIZ-u, oblasti novinarstva/TV/radija, odnosa sa javnošću, kao i istraživanja tržišta

3.2 Potrošnja energije u domaćinstvu

Kako bi se utvrdilo koje energente ispitanici koriste za grijanje i hlađenje u domaćinstvu, kreiran je niz pitanja na ovu temu. Energent koji se u najvećoj mjeri koristi u domaćinstvu je električna energija (75,8%), dok su u znatno manjem procentu navedena drva (21,1%).

Za koji energent za grijanje će se ispitanici opredijeliti zavisi od uslova stanovanja i regiona u kome žive. Građani u zimskom periodu za zagrijavanje domaćinstva najčešće koriste drva (63,3%) i električnu energiju (28,5%). Za upotrebu drva najčešće se opredjeljuju oni koji žive u sjevernom i centralnom regionu, dok električnu energiju češće koriste građani iz južnog regiona.

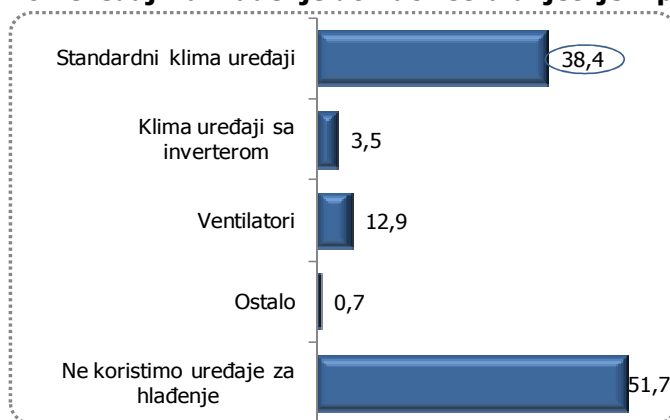
Grafik 5. Energenti za grijanje domaćinstva u zimskom periodu

Za hlađenje u ljetnjem periodu anketirani koriste standardne klima uređaje (38,4%) i ventilatore (12,9%). Predstavnici domaćinstva koji koriste standardne klima uređaje su najčešće iz centralnog i južnog regiona što je uslovljeno specifičnošću klime u ovim područjima.

Visok procenat anketiranih (51,7%) ističe da ne koristi klima uređaje za hlađenje. Ovo posebno navode anketirani iz sjevernog regiona što je i uslovljeno nižim temperaturama karakterističnim za ovo područje u ljetnjim mjesecima.

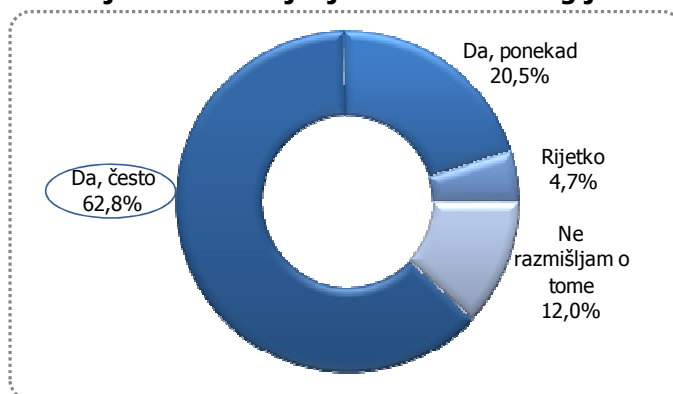
Grafik 6. Uređaji za hlađenje domaćinstva u ljetnjem periodu

Istraživanjem smo željeli da utvrdimo da li ispitanici razmišljaju o računu za utrošenu energiju u domaćinstvu i koje konkretne aktivnosti preduzimaju po tom pitanju. Anketirani često (62,8%) ili ponekad (20,5%) razmišljaju o smanjenju računa za energiju i preduzimaju određene mjere kako

bi se smanjila potrošnja električne energije (npr. koriste jeftinu tarifu, griju se na drva, upotrebljavaju štedne sijalice, racionalnije i efikasnije troše električnu energiju, itd.).

Grafik 7. Razmišljate li o smanjenju računa za energiju u domaćinstvu?

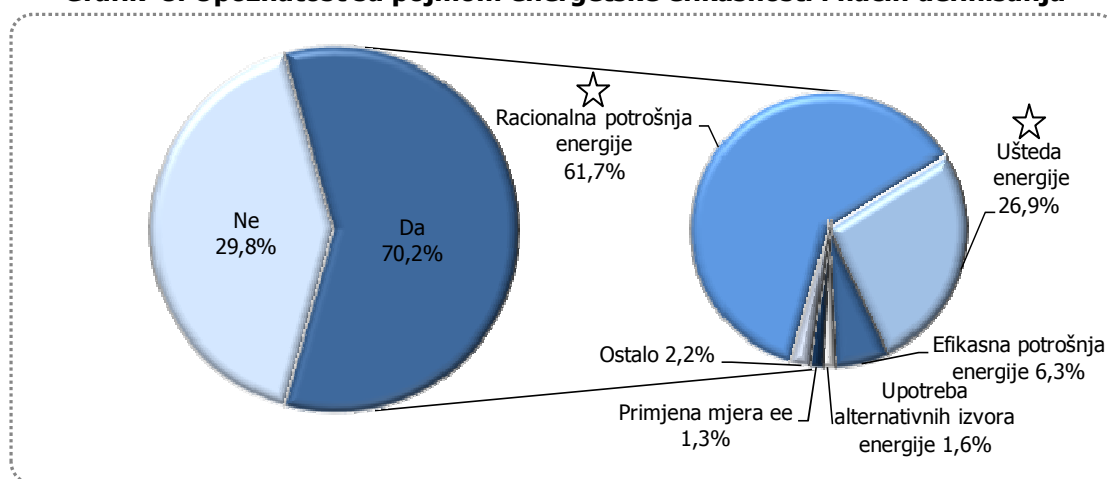

3.3 Upoznatost i informisanost građana o energetskej efikasnosti

Sa ciljem sagledavanja nivoa informisanosti i upoznatosti anketiranih sa temom energetske efikasnosti kreiran je niz pitanja na ovu temu. Zanimalo nas je kako ispitanici definišu energetske efikasnost⁴⁵, na koji način dolaze do potrebnih informacija i da li koriste usluge info centra i info kancelarije za energetske efikasnost.

Skoro tri četvrtine ispitanika (70,2%) zna i pretpostavlja da zna šta se podrazumijeva pod pojmom energetske efikasnosti. Ovi ispitanici energetske efikasnost definišu kao racionalna potrošnja energije (61,7%) i ušteda energije (26,9%) čime se pokazuje da pravilno percipiraju značenje ovog pojma. U okviru projekta „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“ sproveden je niz promotivnih aktivnosti koje su doprinijele povećanju stvarnog znanja i informisanosti građana o ovoj temi.

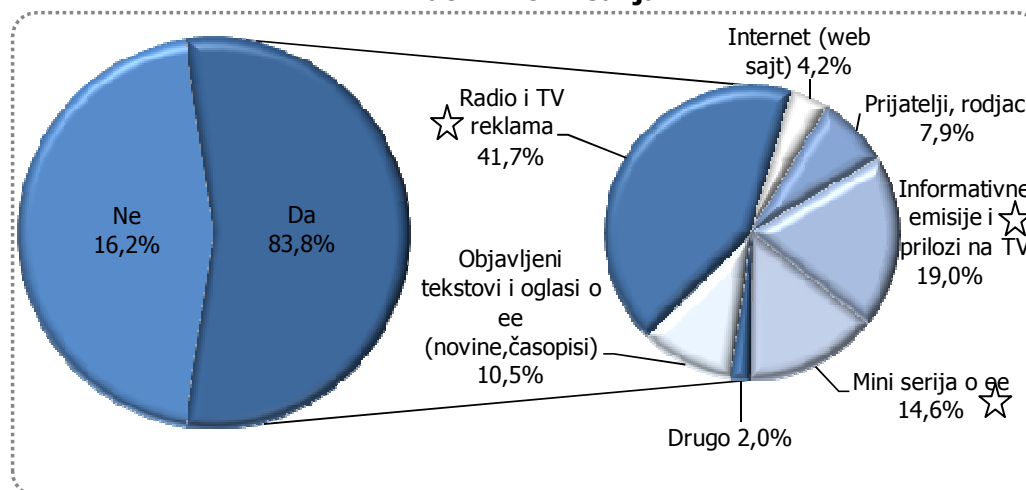
Grafik 8. Upoznatost sa pojmom energetske efikasnosti i način definisanja

⁴ Pojam „energetska efikasnost“ se najčešće susreće u dva moguća značenja, od kojih se jedno odnosi na uređaje, a drugo na mjere i ponašanja. Pod energetske efikasnim uređajem smatramo onaj koji ima veliki stepen korisnog dejstva, tj. male gubitke prilikom transformacije jednog vida energije u drugi. Kada je riječ o mjerama, pod energetske efikasnošću podrazumijevamo mjere koje se primjenjuju u cilju smanjenja potrošnje energije. Bez obzira da li je riječ o tehnološkim ili netehničkim mjerama ili o promjenama u ponašanju sve mjere podrazumijevaju isti, ili čak i viši, stepen ostvarenog komfora i standarda. Detaljnije pogledati na: <http://www.energetska-efikasnost.me/faq.php?l=mn>

Nešto više od četiri petine anketiranih (83,8%) je u medijima primijetilo informacije koje se odnose na racionalnu potrošnju energije i primjenu mjera energetske efikasnosti. Radio i TV reklama su najčešći kanal informisanja (41,7%), dok u manjem procentu navode informativne emisije i priloge na TV (19,0%) i mini seriju o energetskej efikasnosti (14,6%).

Grafik 9. Primijećenost informacija o racionalnoj potrošnji energije u medijima i način informisanja

Kreirano je pitanje kojim smo željeli da sagledamo u kojoj mjeri su ispitanici bili u prilici da pogledaju emitovanu seriju „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“. Dvije petine građana (43,8%) je navelo da je primijetilo mini seriju o energetskej efikasnosti koja se emitovala na sajtu Vijesti i TV kanalima. Oni su naveli da je serija interesantna i informativna, poučna i da podstiče na razmišljanje (tabela 2). Kako bi se doprinijelo podizanju svijesti javnosti o značaju energetske efikasnosti potrebno je nastaviti sa sličnim promotivnim aktivnostima i u narednom periodu.

Tabela 2. Emitovana mini serija „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“ je:

	%
Interesantna	25,8 ☆
Dosadna	5,8
Informativna	25,0 ☆
Poučna	17,3
Stimuliše na primjenu neke od mjera ee	9,9
Podstiče na razmišljanje	16,2

Svaki peti ispitanik (18,6%) čuo je za info liniju o energetskej efikasnosti. Međutim, iako su čuli za info liniju u neznatnom procentu koriste usluge iste (svega 4,8%).

Tabela 3. Info linija

Čuli za info liniju?	Da - 18,6%	Ne - 81,4%
Koristili usluge info linije?	Da - 4,8%	Ne - 95,2%

Svega 14,7% ispitanika je čulo za info centar/info kancelariju o energetskej efikasnosti. Međutim, iako su čuli u svega 18,5% slučajeva su posjetili ili planirali da posjete info centar i info kancelariju kako bi se bolje informisali o racionalnoj potrošnji električne energije, načinima uštede, mjerama

energetske efikasnosti, kao i da bi saznali o kreditima koji su namijenjeni unapređenju energetske efikasnosti.

Tabela 4. Info centar/info kancelarija

Čuli za info centar/info kancelariju?	Da - 14,7%		Ne - 85,3%
Posjetili/planirali da posjete info centar/info kancelariju?	Da – 18,5%	Ne – 81,5%	-

Svega 22,4% anketiranih je definisalo pojam energetske pregled (audit) zgrade i to kao „procjenu mogućnosti poboljšanja energetske efikasnosti u zgradi, skeniranje zgrade prema tipu energetskog razreda, primjenu mjera energetske efikasnosti u zgradi i ukazivanje na načine i mogućnosti ostvarenja racionalne potrošnje energije, itd.“

Pojam pasivne kuće definisalo je 26,9% ispitanika kao „kuću u kojoj se ne koristi električna energija, kuća koja ima termoizolaciju, kuća koja koristi alternativne izvore energije“.

3.4 Primjena mjera energetske efikasnosti u domaćinstvu

Kako bi se sagledala trenutna upoznatost sa karakteristikama i mjerama energetske efikasnosti, građane smo upitali da li su u prethodnoj godini sproveli neku od mjera energetske efikasnosti i da li su spremni da to učine u narednom periodu.

Kada su u pitanju mjere energetske efikasnosti za koje građani nijesu čuli, pokazuje se da najmanju upoznatost pokazuju sa termostatskim ventilima (21,2%), kondezacionim kotlovima (19,5%), toplotnim pumpama (19,1%) i klima uređajima sa inverterom (13,5%).

Tabela 5. Mjere energetske efikasnosti za koje građani nijesu čuli

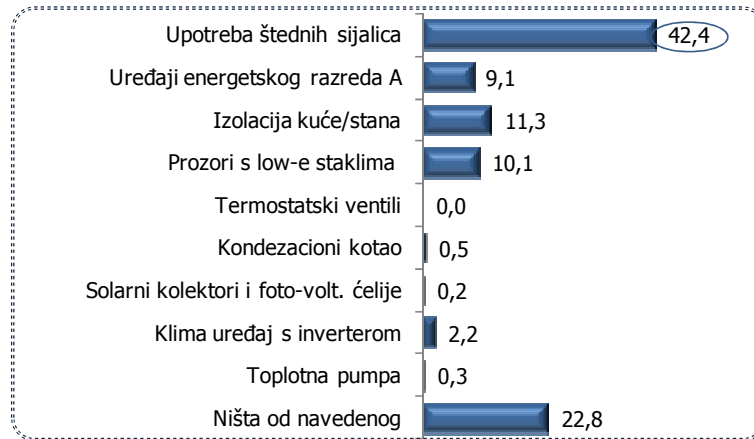
	%
Upotreba štednih sijalica	0,6
Uređaji energetskog razreda A	5,6
Izolacija kuće/stana	0,3
Prozori s low-e staklima	5,3
Termostatski ventili	21,2 ☆
Kondezacioni kotao	19,5 ☆
Solarne kolektore i foto-voltažne ćelije	6,4
Klima uređaj s inverterom	13,5
Toplotna pumpa	19,1 ☆
Ništa od navedenog	8,5

Anketirani su u prethodnoj godini sproveli neku od mjera energetske efikasnosti i najčešće su bile u pitanju štedne sijalice (42,4%). Kao što je prikazano na grafiku, ispitanici su se u znatno manjem procentu odlučili za izolaciju kuće/stana (11,3%) i prozore sa e-low (nisko emisionim) staklima (10,1%) kao mjere energetske efikasnosti.

Svaki četvrti ispitanik (22,8%) naveo je da u prethodnoj godini nije primijenio nijednu od mjera energetske efikasnosti u svom domaćinstvu. Iz navedenog je moguće zaključiti da se anketirani

odlučuju za primjenu onih mjera energetske efikasnosti koje ne iziskuju značajna finansijska sredstva (npr. štedne sijalice) ili uopšte ne sprovode nijednu od navedenih mjera energetske efikasnosti (npr. zbog visoke kreditne zaduženosti, lošije informisanosti, itd).

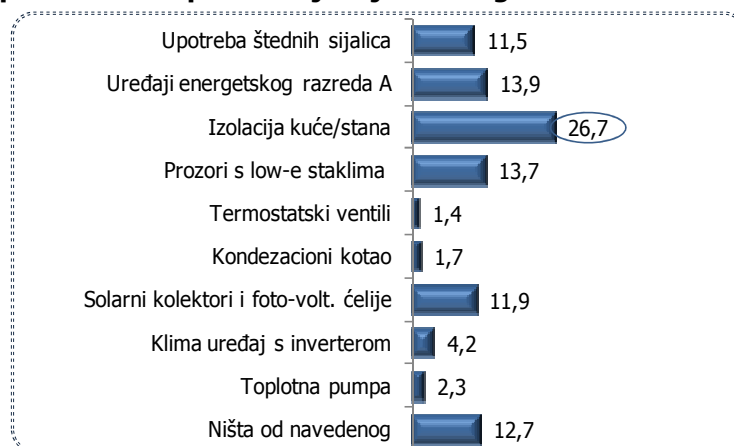
Grafik 10. Sprovedene mjere energetske efikasnosti u domaćinstvu

Definisano je pitanje kojim smo željeli da sagledamo spremnost anketiranih da primijene neku od mjera energetske efikasnosti u svom domaćinstvu. Kao što je prikazano na grafiku, ispitanici bi se najčešće odlučili za izolaciju kuće/stana (26,7%), uređaje energetskog razreda A (13,9%) i prozore sa nisko emisionim staklima (13,7%).

U 12,7% slučajeva građani su istakli da ne bi bili spremni sprovesti nijednu od navedenih mjera. Ovo ukazuje da oni prepoznaju značaj i efekte koji bi mogli ostvariti implementacijom pojedinih mjera energetske efikasnosti u domaćinstvu.

Grafik 11. Spremnost za sprovođenje mjera energetske efikasnosti u domaćinstvu

Kao presudan razlog, zbog koga ne planiraju sprovesti neku od mjera energetske efikasnosti, anketirani navode nedostatak finansijskih sredstava (74,3%) i nedostatak informacija (12,5%).

Tabela 6. Razlozi nesprovođenja mjera energetske efikasnosti

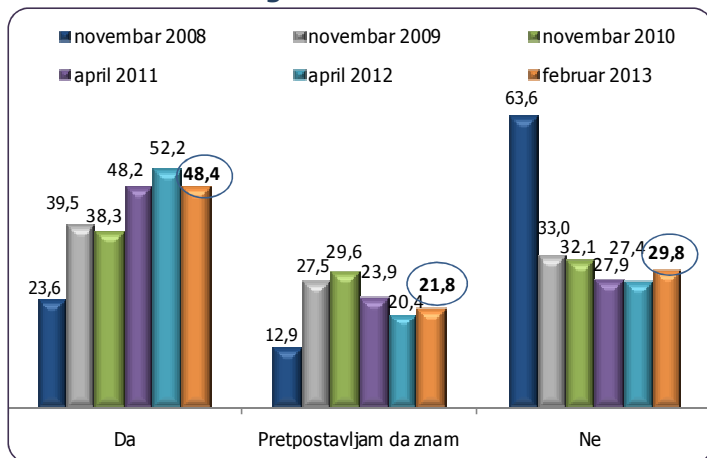
	%
Nedostatak informacija	12,5
Nedostatak finansijskih sredstava	74,3 ☆

Nedostatak informacija o izvođačima radova	2,1
Nemogućnost dogovora sa stanarima u zajedničkoj zgradi	2,5
Nedostupnost adekvatnih proizvoda	5,1
Drugo	3,5

U 12,5% slučajeva anketirani su naveli da su razmišljali o uzimanju kredita za sprovođenje neke od mjera energetske efikasnosti u domaćinstvu. Oni su najčešće čuli za kreditne linije za solarne kolektore i grijanje na pelet koje su plasirale preko crnogorskih banaka (Erste, Ckb, Prva banka i Nib).

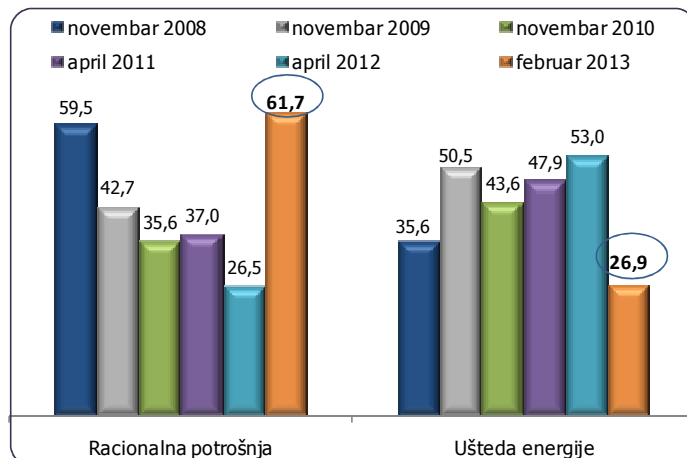
4. POREĐENJE REZULTATA SPROVEDENIH ISTRAŽIVANJA⁶

Da li znate šta se podrazumijeva pod pojmom energetska efikasnost?

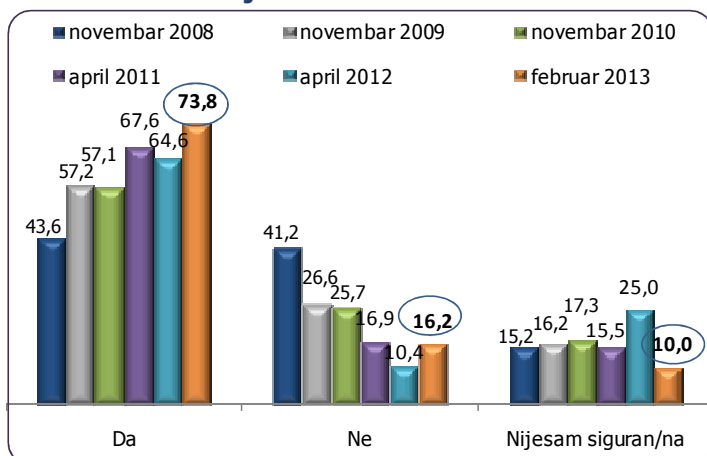
- ✓ Veći broj građana zna i pretpostavlja da zna šta se podrazumijeva pod energetskom efikasnošću

Kako biste definisali pojam energetske efikasnosti?

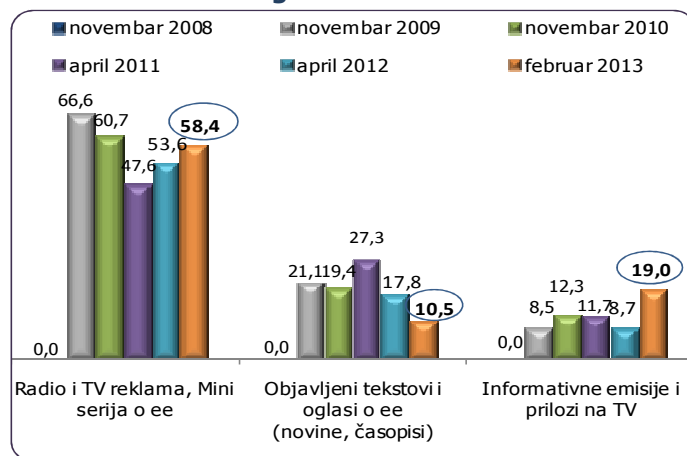
- ✓ Veći broj onih koji pojam energetske efikasnosti definiše kao racionalna potrošnja

Da li ste u medijima primijetili informacije koje se odnose na EE?

- ✓ Veći broj ispitanika koji su u medijima primijetili informacije o energetskej efikasnosti

Na koji način ste čuli za energetskej efikasnost?

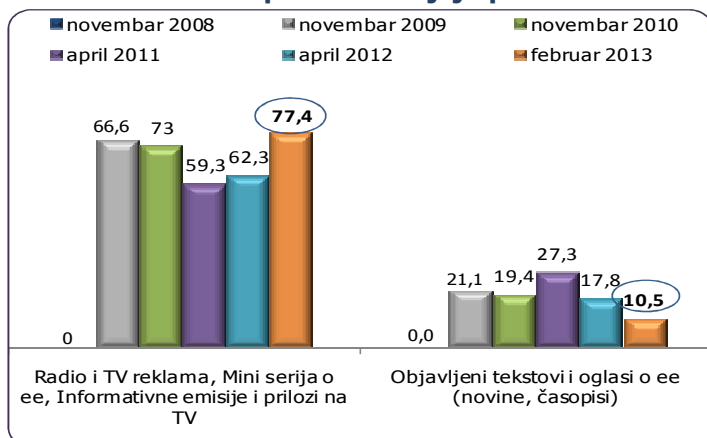
- ✓ Anketirani se informišu preko radio i TV reklama i Mini serije o energetskej efikasnosti. Takođe, raste broj ispitanika koji kao izvor informisanja navode informativne emisije i priloge na TV

⁶ Porede se dobijeni rezultati istraživanja sprovedeni u 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 i 2013. godini.

Moguće je primijetiti da je na početku projekta „Godina energetske efikasnosti“ (2008) upoznatost građana sa energetskej efikasnošću bila na nižem nivou, da bi se tokom realizacije projekta (2009) upoznatost povećala. Za 2010. karakteristično je da ispitanici pokazuju manju upoznatost nego što je to bio slučaj za 2009. što može biti uslovljeno smanjenim intezitetom javne kampanje. U toku 2011. godine intezivirana je kampanja (TV, radio, novine, okrugli stolovi, javne prezentacije) što je doprinijelo većoj upoznatosti građana sa mjerama energetske efikasnosti. Tokom 2012. i 2013. emitovani su propagadni spotovi i mini serija „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“ što je doprinijelo dodatnoj informisanosti građana o racionalnijem korišćenju energije u domaćinstvu.

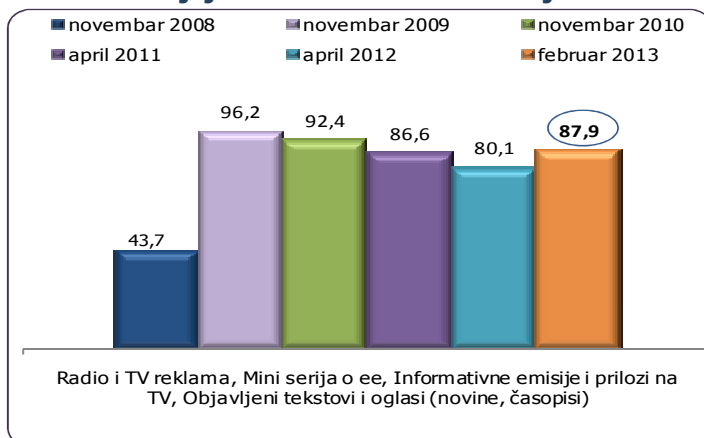
⁷ Kako se 2008. godine otpočelo sa promotivnim aktivnostima projekta „Godina energetske efikasnosti“, nijesmo mogli upitati ispitanike na koje su sve načine čuli za navedeni projekat. Iz tog razloga na grafiku su dati podaci za 2009, 2010, 2011, 2012 i 2013.

Informacije o energetskej efikasnosti ispitanici dobijaju preko:

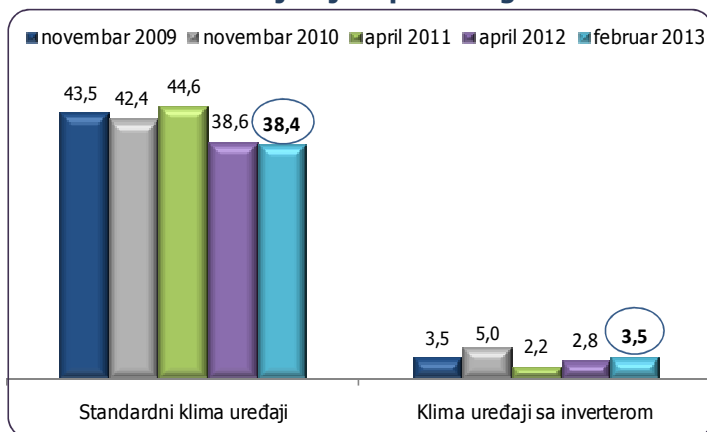
- ✓ Veći je broj ispitanika koji se o ee informišu preko radio i TV reklama, mini serije o energetskej efikasnosti, kao i informativnih emisija i priloga na TV

Informacije o energetskej efikasnosti ispitanici dobijaju koristeći različite medije:

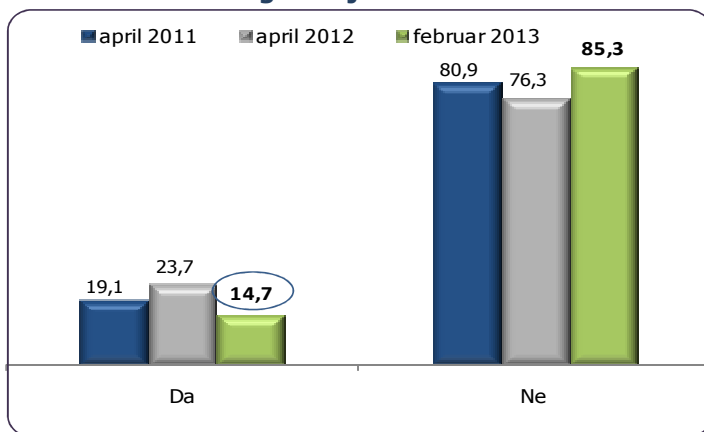
- ✓ Veći je broj ispitanika koji se o ee informišu preko radio i TV reklama, mini serije o energetskej efikasnosti, informativnih emisija i priloga na TV, kao i objavljenih tekstova i oglasa (novine, časopisi)

Koje uređaje za hlađenje koristite u ljetnjem periodu godine?

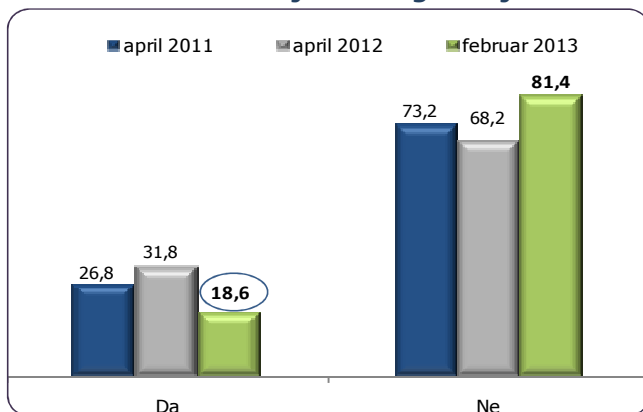
- ✓ Neznatno smanjen broj onih koji koriste standardne klima uređaje za hlađenje

Da li ste čuli za info centar/info kancelariju o energetskej efikasnosti?

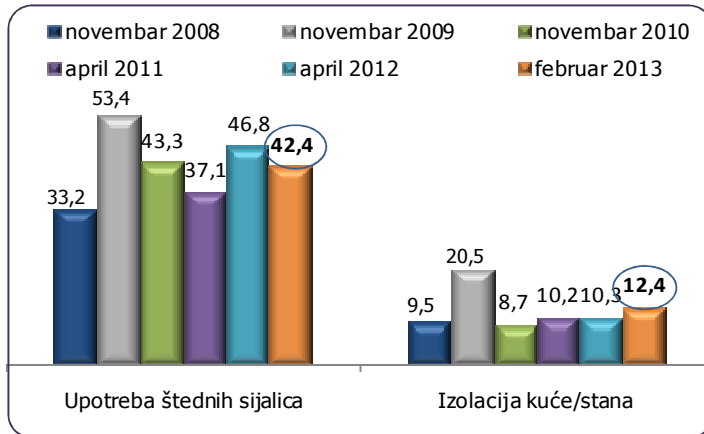
- ✓ Smanjen broj onih koji su čuli za info centar/info kancelariju o energetskej efikasnosti

Da li ste čuli za info liniju o energetskej efikasnosti?

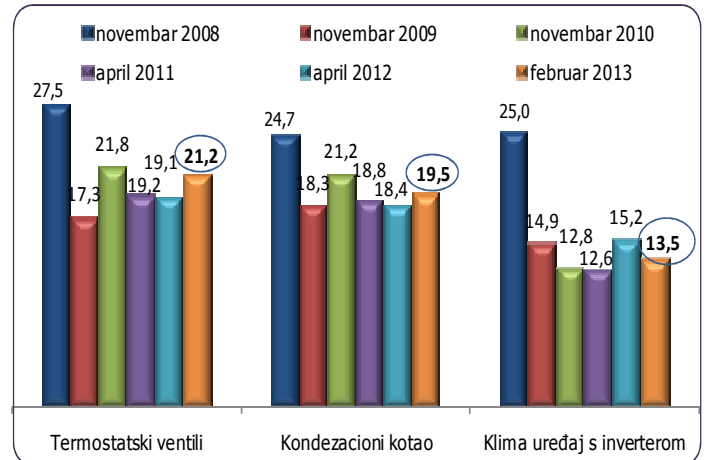
- ✓ Smanjen broj onih koji su čuli za info liniju o energetskej efikasnosti

Da li ste u prethodnoj godini sproveli neku od mjera energetske efikasnosti?

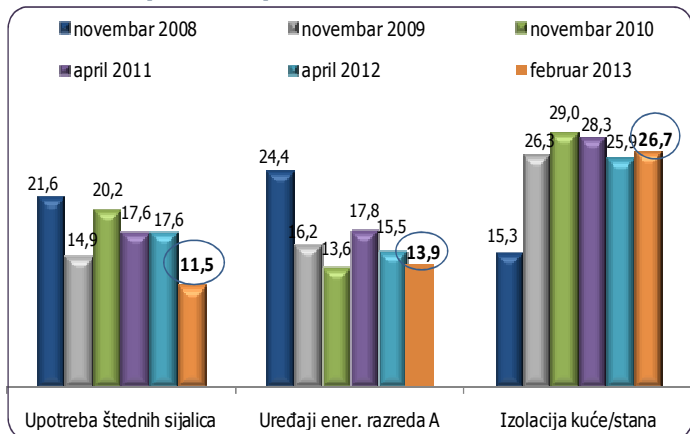
- ✓ Porastao broj ispitanika koji u svom domaćinstvu upotrebljavaju štedne sijalice ili se opredijele za izolaciju kuće/stana

Među navedenim primjerima EE ima li nekih za koje niste do sada čuli?

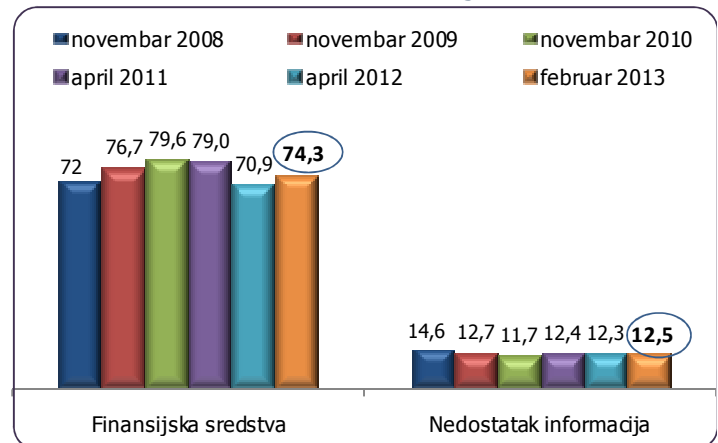
- ✓ Smanjen broj onih građana koji nijesu upoznati sa klima uređajima sa inverterom kao mjerom energetske efikasnosti

Koje od navedenih mjera energetske efikasnosti ste spremi sprovести u domaćinstvu?

- ✓ Građani pokazuju veću spremnost da sprovedu izolaciju kuće/stana u odnosu na druge mjere

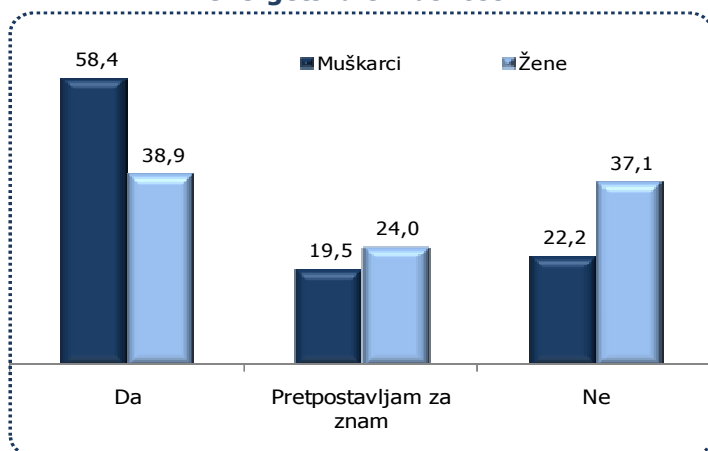
Razlozi zbog kojih ne namjeravate sprovesti neku od navedenih mjera?

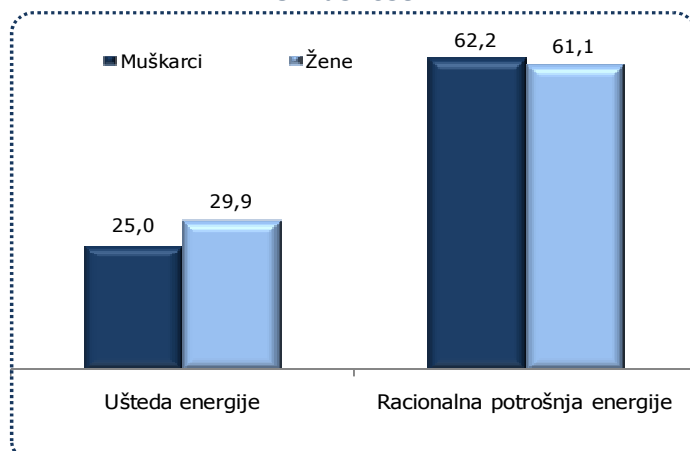
- ✓ Nedostatak finansija prepoznat je kao najznačajniji razlog nesprovođenja neke od mjera energetske efikasnosti

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA PO POLU (2013. godina)

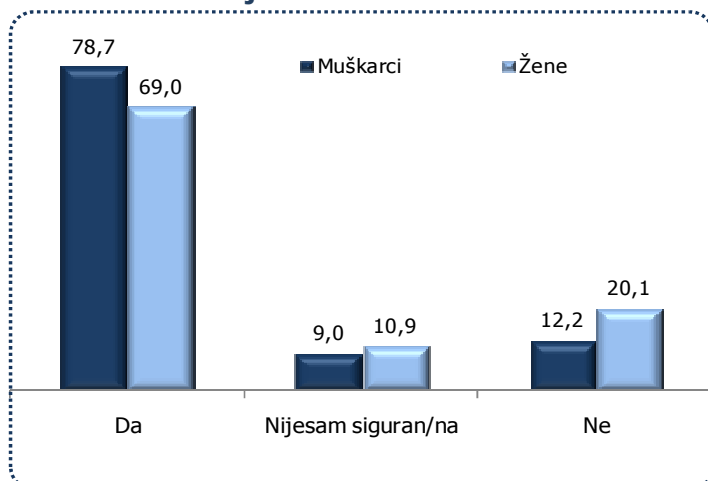
Da li znate šta se podrazumijeva pod pojmom energetska efikasnost?

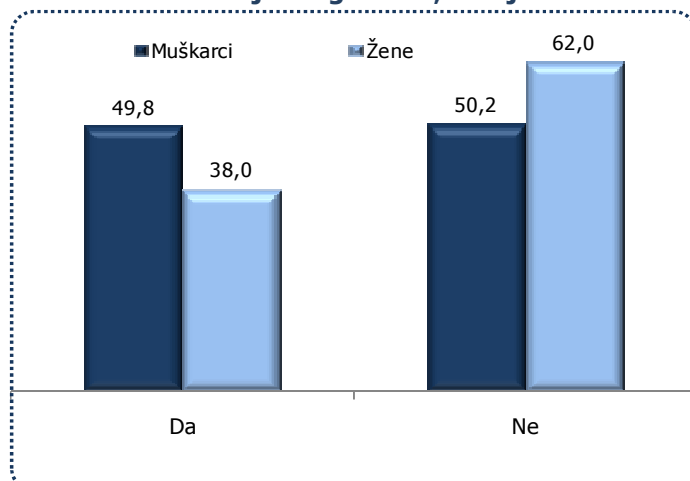
Kako biste definisali pojam energetske efikasnosti?

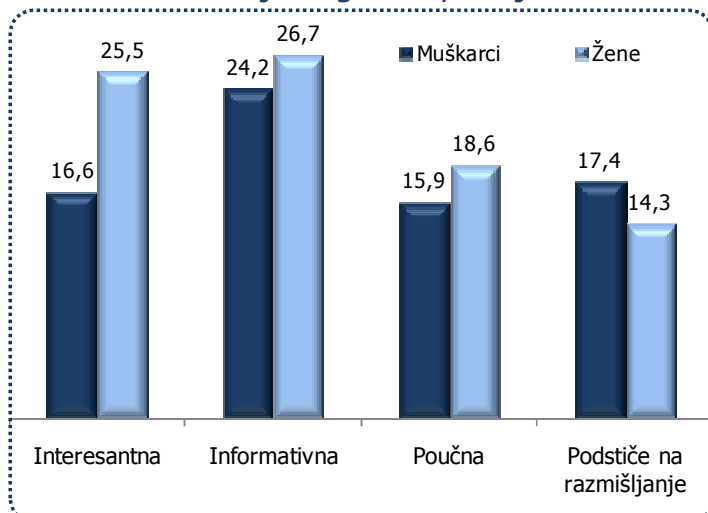
Da li ste u medijima primijetili informacije koje se odnose na EE?

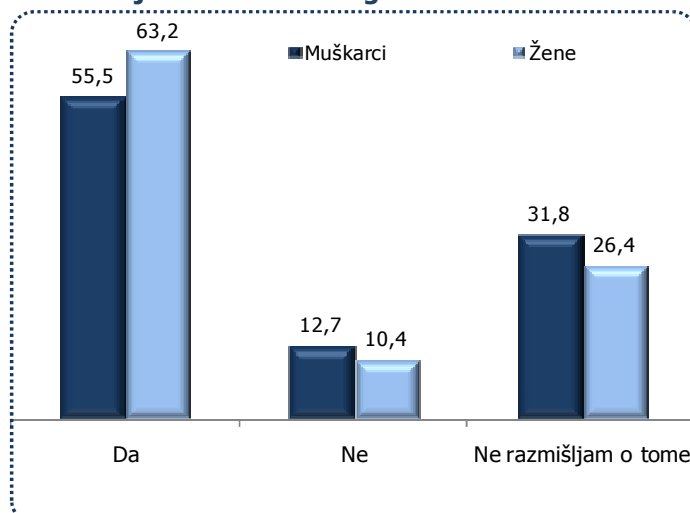
Da li ste primijetili epizode serije „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“?

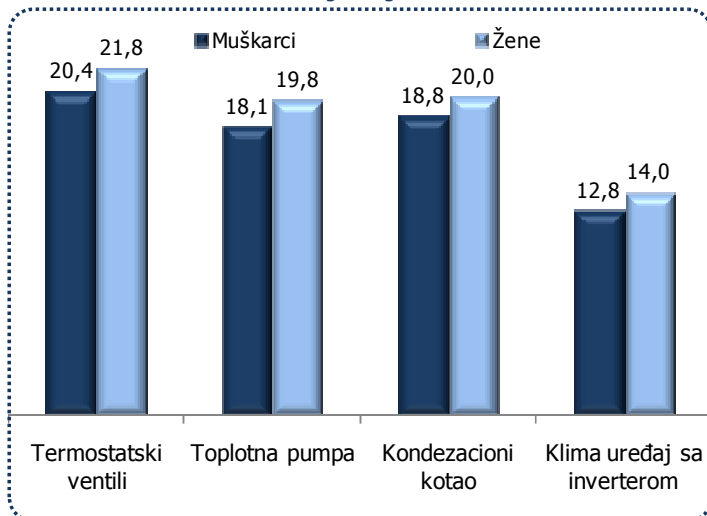
Kakav utisak su ostavile epizode serije „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“?

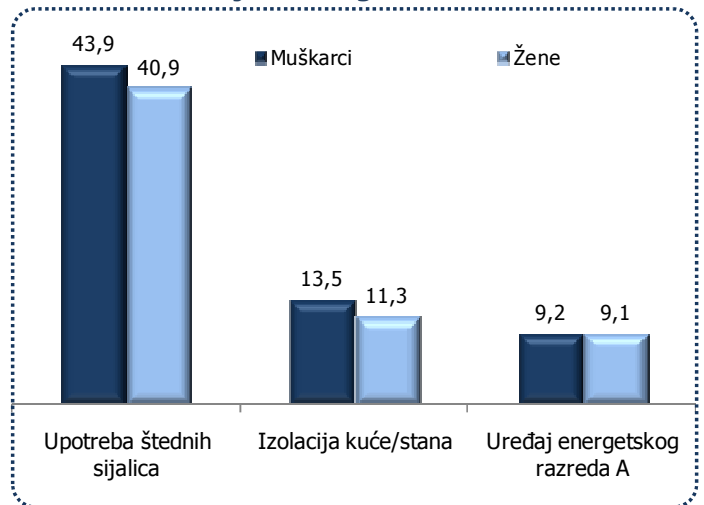
Da li biste voljeli da se na TV-u češće emituju serijali na temu energetske efikasnosti?

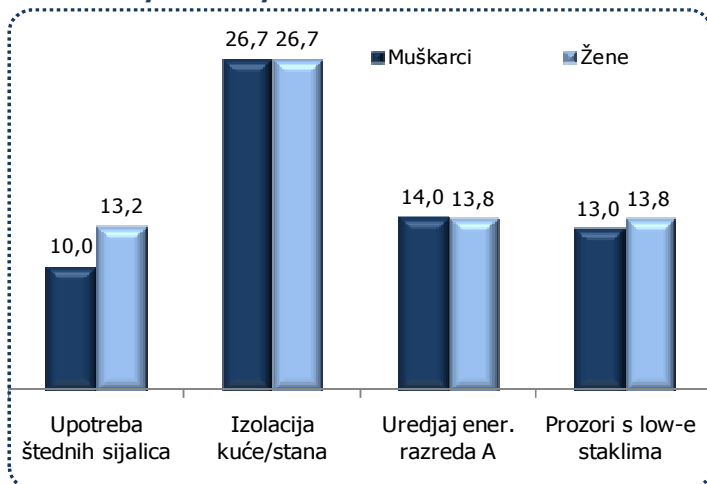
Među navedenim primjerima energetske efikasnosti ima li nekih za koje niste do sada čuli?

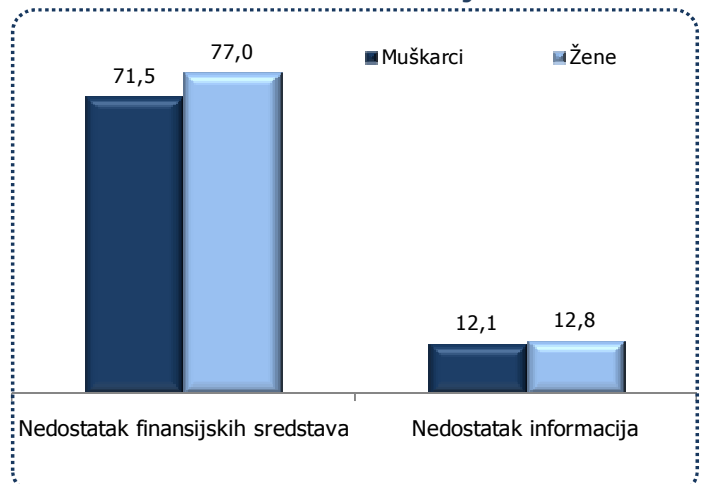
Da li ste u prethodnoj godini *sproveli* neku od mjera energetske efikasnosti?

Koje od navedenih mjera energetske efikasnosti ste *spremni sprovesti* u domaćinstvu?

Razlozi zbog kojih ne namjeravate sprovesti neku od navedenih mjera?

6. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Na osnovu dobijenih rezultata Istraživanja javnog mnjenja o energetskej efikasnosti definisani su sledeći zaključci:

- Istraživanje javnog mnjenja o energetskej efikasnosti realizovano je u **devet crnogorskih gradova sa 450 predstavnika domaćinstva**.
- Polna struktura: 49,1% muškaraca i 50,9% žena. Starosna struktura: 18-29 godina (22,7%), 30-44 (27,3%), 45-59 godina (26,9%) i više od 60 godina (23,1%).
- U domaćinstvima se kao energent najčešće koristi električna energija (76%). Za grijanje u zimskom periodu upotrebljavaju **drva** i električnu energiju, dok za hlađenje u ljetnjem periodu koriste **standardne klima uređaje**.
- Građani **znaju i pretpostavljaju da znaju** šta se podrazumijeva **pod pojmom energetske efikasnosti** (70%). Da se ispitanici informišu i na pravi način percipiraju ovaj pojam pokazuje i to što energetske efikasnost definišu kao **racionalna potrošnja** (62%) i **ušteda energije** (27%).
- Mediji su najznačajniji kanal informisanja građana o racionalnoj potrošnji energije i primjeni mjera energetske efikasnosti. Do potrebnih informacija ispitanici dolaze zahvaljujući **radio i TV reklamama** (42%), **informativnim emisijama i priložima na TV** (19%) i **mini seriji o energetskej efikasnosti** (15%).
- 44% građana primijetilo je mini seriju „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“ i ocijenili su je kao **interesantnu i informativnu**.
- Za **info liniju** o energetskej efikasnosti čulo je 19% građana i svega 5% je koristilo usluge iste. Za **info centar/info kancelariju** o energetskej efikasnosti čulo je 15% ispitanika i njih 19% ga je posjetilo ili to ima u planu.
- Građani u svom domaćinstvu najčešće **upotrebljavaju štedne sijalice** (42%), dok se u manjem procentu opredjeljuju za izolaciju kuće/stana (11%) i prozore sa e-low staklima (10%).
- Ispitanici pokazuju spremnost da u narednom periodu primijene jednu od sledećih mjera energetske efikasnosti: **izolaciju kuće/stana** (27%), **uređaje energetskog razreda A** (14%) i prozore sa e-low staklima (14%).
- Kao presudan razlog, zbog koga ne planiraju sprovesti neku od mjera energetske efikasnosti, navode **nedostatak finansijskih sredstava** (74%) i informacija (12%).

U skladu sa najznačajnijim zaključcima Istraživanja javnog mnjenja o energetskej efikasnosti kreirane su sledeće preporuke:

- Raditi na daljoj **informisanosti i upoznavanju** građana sa temom energetske efikasnosti. Preduzimanje različitih edukativnih kampanja i programa rezultiralo bi željenim promjenama, od društveno prihvatljivih stavova ka društveno prihvatljivom ponašanju, i preduzimanju stvarnih akcija u društvu.
- Upoznati javnost sa **mjerama energetske efikasnosti** koje mogu sprovesti u svom domaćinstvu i ukazati na mogućnosti koj nudi svaka od njih. Na ovaj način bi se jačala svijest o mogućnostima ostvarenja energetske rješenja i značaju transparentnog načina upravljanja energetske resursima u domaćinstvu.
- **Promovisati mjere energetske efikasnosti** na način da se izračunava index kojim će se vrednovati energetske i ekonomske efekti primijenjenih mjera u domaćinstvu. Dostupne informacije o mogućim uštedama energije i njihovoj finansijskoj isplativosti doprinijele bi promjeni svijesti građana.
- Plasirati **informacije o postojanju info linije i info kancelarije** (putem TV-a, novina, štampanih materijala) kako bi se građani detaljnije upoznali sa njihovim aktivnostima i uslugama koje nude.

Poređenje rezultata sprovednih istraživanja (2008-2013):

- Građani pokazuju **veću upoznatost** sa pojmom energetske efikasnosti. Procenat građana upoznatih sa pojmom energetske efikasnosti u 2009. godini u odnosu na 2008. porastao je za 15,9% (sa 23,6% na 39,5%), da bi taj procenat neznatno opao 2010. u odnosu na 2009. za 1,2% (sa 39,5% na 38,3%), ali i porastao 2011. u odnosu na 2010. za 9,9% (sa 38,3% na 48,2%), odnosno nastavio sa rastom 2012. u odnosu na 2011 za 4,0% (sa 48,2% na 52,2%). Upoznatost sa pojmom energetske efikasnosti je, 2013. u odnosu na 2008., porasla za 24,8% (sa 23,6% na 48,4%).
- Anketirani pojam energetske efikasnosti najčešće definišu kao **ušteda energije i racionalna potrošnja**. Procenat građana koji EE definišu kao ušteda energije u 2009. u odnosu na 2008. porastao je za 14,9% (sa 35,6% na 50,5%), da bi taj procenat neznatno opao u 2010. u odnosu na 2009. za 6,9% (sa 50,5% na 43,6%), ali je još uvijek veći 2011. u odnosu na 2010. za 4,3% (sa 43,6% na 47,9%). Broj onih koji energetske efikasnost definišu kao ušteda energije, 2013. u odnosu na 2012., je opao za 26,1% (sa 53,0% na 26,9%). Broj onih koji energetske efikasnost definišu kao racionalna potrošnja je 2013. U odnosu na 2012. porastao za 35,2% (sa 26,5% na 61,7%).
- Raste broj ispitanika koji zahvaljujući **medijima primjećuju informacije o racionalnoj potrošnji energije** povećanjem energetske efikasnosti.

Procenat građana koji u medijima primjećuju informacije koje se odnose na energetske efikasnosti u 2009. u odnosu na 2008. porastao za 13,6% (sa 43,6% na 57,2%), da bi taj procenat gotovo ostao na istom nivou u 2010. u odnosu na 2009. (sa 57,2% na 57,1%), ali je još uvijek veći 2011. u odnosu na 2010. za 10,5% (sa 57,1% na 67,6%), dok je 2012. u odnosu na 2011. smanjen za 3,0% (sa 67,6% na 64,6%). Broj onih koji u medijima primjećuju informacije o racionalnoj potrošnji, 2013. u odnosu na 2008., porastao je za 30,2% (sa 43,6% na 73,8%).

- Ispitanici su se o EE informisali zahvaljujući emitovanim **radio i TV reklamama, mini seriji o energetskej efikasnosti, informativnim emisijama i priložima na TV, kao i objavljenim testovima i oglasima (novine, časopisi)**. Sprovedenje promotivnih aktivnosti utiče na jačanje svijesti građana o značaju sprovođenja mjera energetske efikasnosti u domaćinstvu.

Procenat građana koji su do informacija o energetskej efikasnosti došli putem *radio i TV reklame, mini serije o energetskej efikasnosti i informativnim emisijama i priložima na TV* je 2010. u odnosu na 2009. opao za 2,1% (sa 75,1% na 73,0%), da bi taj procenat nastavio sa padom 2011. u odnosu na 2010. za 13,7% (sa 73,0% na 59,3%), ali je još uvijek veći 2012. u odnosu na 2011. za 3,0% (sa 59,3% na 62,3%), dok 2013. u odnosu na 2012. pokazuje rast za 15,1% (sa 62,3% na 77,4%). Procenat građana koji se o energetskej efikasnosti informišu putem radio i TV reklama, mini serije o energetskej efikasnosti, kao i informativnim emisijama i priložima na TV-u, 2013. u odnosu na 2009., je povećan za 2,3% (sa 75,1% na 77,4%).

Broj ispitanika koji su do informacija o energetskej efikasnosti došli *koristeći različite medije* (radio i TV reklama, mini serija o energetskej efikasnosti, informativne emisije i prilozima na TV-u i objavljeni tekstovi i oglasi (novine, časopisi)) je, 2013. u odnosu na 2008., porastao za 44,2% (sa 43,7% na 87,9%).

- Smanjen je broj anketiranih koji **nijesu čuli** za neke od mjera energetske efikasnosti – **termostatki ventil i kondezacioni kotao**.

Procenat građana koji nijesu čuli za pojedine mjere energetske efikasnosti u 2009. u odnosu na 2008. je smanjen za 10,2% (termostatski ventil – sa 27,5% na 17,3%) i za 6,4% (kondezacioni kotao – sa 24,7% na 18,3%), da bi se taj procenat povećao u 2010. u odnosu na 2009. za 4,5% (termostatki ventil – sa 17,3% na 21,8%) i za 2,9% (kondezacioni kotao – sa 18,3% na 21,2%), odnosno neznatno se smanjio 2012. u odnosu na 2011. za 0,1% (termostatki ventil – sa 19,2% na 19,1%) i 0,4% (kondezacioni kotao – sa 18,8% na 18,4%). Poredeći 2013. sa 2008. pokazuje se da je procenat smanjen za 6,3% (termostatki ventil – sa 27,5% na 21,1%) i za 5,2% (kondezacioni kotao – sa 24,7% na 19,5%).

- **Porastao broj građana** koji su u svom domaćinstvu **sproveli štedne sijalice**.

Procenat građana koji su sproveli štedne sijalice u 2009. u odnosu na 2008. je povećan za 20,2% (sa 33,2% na 53,4%), da bi taj procenat opao u 2010. u odnosu na 2009. za 10,1% (sa 53,4% na 43,3%), ali je smanjen 2011. u odnosu na 2010. za 6,2% (sa 43,3% na 37,1%), odnosno porastao 2012. u odnosu na 2011. za 9,7% (sa 37,1% na

46,8%). Broj onih koji su primijenili štedne sijalice je, 2013. u odnosu na 2008., porastao za 9,2% (sa 33,2% na 42,4%).

- U narednom periodu građani pokazuju **spremnost za izolaciju kuće/stana** u kome žive. Procenat građana koji su spremni sprovesti izolaciju objekta u 2009. u odnosu na 2008. porastao je za 11,0% (sa 15,3% na 26,3%), da bi taj procenat porastao u 2010. u odnosu na 2009. za 2,7% (sa 26,35 na 29,0%), ali je smanjen 2011. u odnosu na 2010. za 0,7% (sa 29,0% na 28,3%) i 2012. u odnosu na 2011. za 2,4% (sa 28,3% na 25,9%). Broj onih koji su spremni sprovesti izolaciju kuće/stana je, 2013. u odnosu na 2008., porastao za 11,4% (sa 15,3% na 26,7%).
- Najznačajniji **razlog nesprovođenja** neke od mjera energetske efikasnosti je **nedostatak finansija**. Procenat građana, koji kao razlog nesprovođenja mjera energetske efikasnosti navode finansije, pokazuje blagi rast poredeći 2008. i 2013. godinu (sa 72,0% na 74,3%).

7. REFERENCE

- Strategija energetske efikasnosti Republike Crne Gore
<http://www.energetska-efikasnost.me/uploads/file/Dokumenta/Strategija%20energetske%20efikasnosti%20Crne%20Gore.pdf>
- Energetska politika Crne Gore do 2030. godine
<http://www.energetska-efikasnost.me/uploads/file/Dokumenta/Energetska%20politika%20Crne%20Gore%20do%202030.%20godine.pdf>
- Zakon o energetskej efikasnosti, "Sl. list Crne Gore", br. 29/10 od 20.05.2010
<http://www.energetska-efikasnost.me/uploads/file/Dokumenta/Zakon%20o%20energetskej%20efikasnosti.pdf>
- Akcioni plan za realizaciju strategije energetske efikasnosti (2008-2012. godine)
<http://www.energetska-efikasnost.me/download/EE%20Akcioni%20plan-2008-2012.pdf>
- Istraživanja javnog mnjenja o energetskej efikasnosti (novembar 2008 – maj 2011. godine), GiZ i Ministarstvo ekonomije, istraživanja realizovao CEED Consulting
- <http://www.energetska-efikasnost.me/>
- <http://www.minekon.gov.me/ministarstvo>
- <http://www.oie-cg.me/srp/Energetika.asp>
- www.epcg.co.me
- <http://www.efikasnost.com>

8. ANEX - Upitnik

Uslov za anketiranje: *Ispitanik stanuje u sopstvenom stanu/kući*

1. Koje od navedenih energenata najčešće koristite u domaćinstvu:

1. Električna energija
2. Drva
3. Plin
4. Ostalo, navesti _____

2. Koji od energenata koristite za grijanje u zimskom periodu:

1. Električna energija ("na struju")
2. Gas
3. Lož ulje
4. Drvo
5. Ugalj
6. Solarna energija
7. Toplotne pumpe
8. Ostalo, navesti _____

3. Koji od uređaja koristite za hlađenje u ljetnjem periodu:

1. Standardni klima uređaji
2. Klima uređaji sa inverterom
3. Ventilatori
4. Toplotne pumpe
5. Ostalo, navesti _____
6. Ne koristimo uređaje za hlađenje

4. Razmišljate li o smanjenju računa za energiju u domaćinstvu:

1. Da, često
2. Da, ponekad
3. Rijetko
4. Ne razmišljam o tome

5. Da li ste preuzeli neku mjeru u domaćinstvu kako bi se smanjila potrošnja električne energije?

1. Da, navesti mjeru _____
2. Ne

6. Da li znate šta se podrazumijeva pod pojmom energetska efikasnost?

1. Da
2. Pretpostavljam da znam, ali nisam siguran/na
3. Ne (preći na pitanje 8)

7. Kako biste definisali pojam energetske efikasnosti?

8. Da li ste u medijima primijetili informacije koji se odnose na racionalnu potrošnju energije povećanjem energetske efikasnosti?

1. Da
2. Nijesam siguran/na

3. Ne (preći na pitanje 10)

9. Na koji način ste čuli za energetskej efikasnost (*mogućnost davanja više odgovora*):

- a. Objavljeni tekstovi o energetskej efikasnosti (novine, časopisi, itd.)
- b. Radio i TV reklama
- c. Preko Interneta, tj. Posjeta web sajt-a o energetskej efikasnosti
- d. Preko facebook-a
- e. Od prijatelja, rođaka
- f. Informativne emisije i prilozi na TV
- g. Mini serija o energetskej efikasnosti
- h. Ostalo, navesti _____

10. Da li ste primijetili epizode mini serije „Energetska efikasnost nije mogućnost, ona je moć“?

1. Da
2. Ne (preći na pitanje 13)

11. Kakav su utisak na Vas ostavile epizode ove serije (*izabрати tačno 2 odgovora*):

1. Interesantna
2. Dosadna
3. Informativna
4. Poučna
5. Stimuliše na primjenu neke od predloženih mjera
6. Podstiče na razmišljanje

12. Da li biste voljeli da se na TV-u češće emituju serijali na temu energetske efikasnosti?

1. Da
2. Ne
3. Ne razmišljam o tome

13. Da li ste čuli za info liniju o energetskej efikasnosti (080 081 660)?

1. Da
2. Ne (preći na pitanje 15)

14. Da li ste koristili usluge info linije za energetskej efikasnost (080 081 660)?

1. Da
2. Ne

15. Da li ste čuli za info centar ili info kancelarije o energetskej efikasnosti?

1. Da
2. Ne (preći na pitanje 17)

16. Da li ste posjetili ili planirate posjetiti info centar ili info kancelariju za energetskej efikasnost?

1. Da
2. Ne

17. U koju svrhu biste nazvali info liniju ili posjetili info centar (kancelariju) za energetskej efikasnost. Opisati ono što navedu ispitanici?

18. Kako biste definisali pojam energetskej pregled zgrada?

19. Kako biste definisali pojam pasivna kuća?

20. Među navedenim primjerima ima li nekih za koje niste dosad čuli? (navedite sve za koje nijeste čuli)

1. Upotreba štednih sijalica
2. Uređaji energetskeg razreda A (*uređaji koji troše minimalno energiju*)
3. Izolacija kuće/stana
4. Prozori s low-e (nisko emisionim) staklima (*prozore sa boljom izolacijom*)
5. Termostatski ventili
6. Kondenzacioni kotao
7. Solarni kolektor i foto-voltažne ćelije
8. Klima uređaj s inverterom
9. Toplotna pumpa
10. Nešto drugo, navesti _____
11. Ništa od navedenog

21. Da li ste u prethodnoj godini dana sproveli neku od mjera energetske efikasnosti u Vašem domaćinstvu? (*moćnost davanja više odgovora*)

1. Upotreba štednih sijalica
2. Uređaji energetskeg razreda A (*uređaji koji troše minimalno energiju*)
3. Izolacija kuće/stana
4. Prozori s low-e (nisko emisionim) staklima (*prozore sa boljom izolacijom*)
5. Termostatske ventile
6. Kondenzacioni kotao
7. Solarne kolektore i foto-voltažne ćelije
8. Klima uređaj s inverterom
9. Toplotna pumpa
10. Ništa od navedenog
11. Nešto drugo, navesti _____

22. Koje od navedenih mjera energetske efikasnosti biste bili spremni sprovesti u Vašem domaćinstvu? (*navedite sve mjere koje biste sproveli*)

1. Upotreba štednih sijalica
2. Uređaji energetskeg razreda A (*uređaji koji troše minimalno energiju*)
3. Izolacija kuće/stana
4. Prozori s low-e (nisko emisionim) staklima (*prozore sa boljom izolacijom*)
5. Termostatske ventile
6. Kondenzacioni kotao
7. Solarne kolektore i foto-voltažne ćelije
8. Klima uređaj s inverterom
9. Toplotna pumpa
10. Nešto drugo, navesti _____
11. Ništa od navedenog

23. Navedite razloge zbog kojih ne namjeravate sprovesti neku od navedenih mjera?

1. Nedostatak informacija
2. Nedostatak finansijskih sredstava
3. Nedostupnost adekvatnih proizvoda
4. Nedostatak informacija o odgovarajućim izvođačima radova
5. Nemogućnost dogovora sa stanarima u zajedničkoj zgradi
6. Neki drugi razlog, navesti _____

24. Da li ste razmišljali o uzimanju kredita za sprovođenje neke od mjera energetske efikasnosti u sopstvenom domaćinstvu?

1. Da
2. Ne

25. Da li ste čuli za neke kreditne linije ovakve vrste i ako jeste, navedite koje linije su u pitanju?

1. Da, navesti koje _____
2. Ne

DEMOGRAFSKA PITANJA**1. Koliko članova broji Vaše domaćinstvo:**

1. Do 3 člana
2. Od 4 do 6 članova
3. Više od 7 članova

2. Da li živite u:

1. Kući, navesti kvadraturu prostora _____
2. Stanu, navesti kvadraturu stambenog prostora _____

3. Vaš stepen obrazovanja?

1. Osnovna škola
2. Srednja škola
3. Viša škola/fakultet
4. Ostalo, navesti _____

4. Pol ispitanika:

1. Muški
2. Ženski

5. Starost ispitanika

6. Koliko iznose ukupni mjesečni prihodi Vašeg domaćinstva (zbir svih primanja članova domaćinstva)?

1. Do 350 €
2. Od 351 do 500 €
3. Od 501 do 1000
4. Od 1001 do 1500 €
5. Više od 1501€